

Tandori Dezső: Az Océánban

Tandori Dezső új könyve: aján-dék. Vagy megfordítva: ajándéka (e) könyv; látszólag dísztelen, ámde bonyolult köntösben. Első olvasatra nem is igen találta a helyét bennem, és én sem találtam helyet neki (na nem polcon stb.). Aztán lett. Hely is, más egyéb is.

A vulgarizálódás, mint új tényező (nem is igazán új, csak erőteljesebb, mint korábban), rögtön előtérbe kerül. És mellette (értsd: vulgár) mégis mindig mennyi szépség: „...ilyen ember ugyan hová utazna? // Ha meg kell térnie: akár az élet / újjászületése az önmaga által / önmagának. Egy jókurvaanyjával / fossa, falfejeli szét az egészet.” (*„A kellemetlenség volt csak valódi?”*) Példa ilyenre persze akadna még számos a kötetből.

A versek egymásutánisága, a ciklusok (hat ciklust ölel fel a könyv) szerkesztettsége nagyszerű. Törés nélkül visznek végig egy hangulatot, motívumot, önmagukba érkezve vissza a végén (mint az óceán-Océanon utazó: halad előre, s mégis – lát-szatra legalább – ugyanoda érkezik mindig; akár egyfajta „mindig csak magammal megyek szembe”-játék).

Alátámasztásképpen, s a példa kedvéért, a második ciklus (*Minden-napi módját*) nyitó verséből idézek: „Ahogy a pénz tízezrén, / de fut

majd száz felé is, / és a régi hátépé a rezsikkel; / s több tucatnyi szerencsén, / sok igyekezetén viz / a jó sors, hogy meglegyen ily reménytelj.” (*Örök ra...*) S ugyanennek a ciklusnak záródarabjából egy részlet: „Mindennapi dolog e; lelkem! / de épp ez lett sok és ez lett kevés: // bennragadás és kívülkerülés, / nézek öngyilkos közcsatorna-nótát, / és hogy a mindennapok bármi módját / meglegeltem – szól mint szívverés.” (*Mindennapi módját*) A hétköznapi napok ütemébe foglalt költészet; a közöttek úrt (és, persze, a felső teret, a szárnyakét) tölti ki (be). S közben mennyi minden történik, mennyi elrugaszkodás, emelkedés.

Személyes favoritom (lásd *an-gyalok és lovak*) a *Végképp minden tá-masz* című vers, szívem szerint az egészet idézném; ahhoz túl hosszú (egyébként nem!). A végéről álljon itt egy kisebb részlet, *önmagáért beszél*: „Dólsz valami pultnak // – mert a világ azért: világ –, / közönyösen társalogsz valaki / ott lévővel, mint ki nem várja ki / értelmét se, amire várt. // És még mindig nem Azt érezheti, / még most sem a halált.” Mint ahogy *önmagáért beszél* Tandori egész új kötete is. Készülődés és *elkészülődés* ez a könyv.

„Porból vagyunk és porrá leszünk.

De mindaz, ami por belőlünk, porrá omlik a hétköznapi áldozatosan szürke munkájában, hogy egyedül az maradjon belőlünk fenn, ami már nem por többé, hanem világhosság.”

Pilinszky Jánostól származnak a fenti szavak, jöttek, érezvén ide illőnek őket, hiszen Tandorinál: a hétköznapok és a halál – és e kettőtől ragyog fel *Az Océánban* világossága.

A halál témaköre már a legelső Tandori-kötetben (*Töredék Hamletnek*) is központi szerepet játszott, ama bizonyos hűlő vetés körül megsűrűsödött idő. Ebben a könyvben a halál nem *játszik*. Főleg nem szerepet. A legegyszerűbb és a legnehezebb értelemben: Van; *megéltebb* és *átélhetőbb* ezekben az új versekben, mint eddig bármikor (már ha megengedtetik ily szavakat használnom a halállal kapcsolatban). A záró (tökéletes) darab: „Bár az ólom / ott lenne, mint szívembe zártan // már semmi, csak halálra-vágy van, / istenmagok cseresznyetálban.” (*Kétlen vagy komor*) Halálversek, melyekért érdemes *élni*. S az olvasók válasszása lesz, hogyan *élnék* ezekkel az alkotásokkal. Kicsit többet nézünk majd körül, szokott helyeken is, jobban. Kicsit többet szeretünk.

Hogy is van? Csak pontok vagyunk az univerzumban – így szól a közhely. De: Tandori Dezső: ő kettőspont.

BABICZKY TIBOR

(*Tiszatáj Könyvek, Szeged, 2002. 184 o.*)

John Updike: *Majd ha fagy*

Egyházi vezetők hibáiról írni halás feladat. Botlásaik, emberi gyengeségeik legalább akkora örömet okoznak a világiasabb közönségnek, mint mikor az általános iskolában az osztályelső eminens önti le véletlenül tintával a szigorú tanár vasalt fehér ingét.

John Updike, az elmúlt évtizedek egyik meghatározó amerikai írója fogékony mindennemű gyarlóságra, élvezettel rajzolja meg kortársai esendőségének természetrajzát, és ebből a felemás vallásosság sem maradhat ki. Nem mellékesen Amerikáról van szó, ahol a vallás nagyipari méretei mellett mintha gyanúsán eltörpülne és kiüresedne a szakralitás, ahol a még mindig uralkodó protestantizmus munkaerkölcsé segíti megkeresni a tőzsdén azokat a vagytonokat, amelyekből lehet óvatosan jótékonykodni a templomi orgona felújításakor (búcsúcédulák helyett számlaszám és átutalás, Luther megütközve nézné kései követőit).

A *Majd ha fagy* főszereplője egy különös szanatóriumba kerül, vétkező egyháziaknak kialakított barátságos sivatagi büntetőtáborba, ahol toll és papír a gyógy mód, az emlékezés kúrája. Hősiünk sem télenkedik, hamar megbecsteleníti a hőszín lapokat, és megdöbbenő részletességgel tárja fel bűnös titkait. Megal-